

Adresát:

Ministerstvo zdravotnictví
Odbor právní
Palackého náměstí 4
128 01 Praha 2

Žadatel/ka:

Jméno: [REDAKCE]
Příjmení: [REDAKCE]
Příjmení v době sterilizace: [REDAKCE]
Narozen/a dne: [REDAKCE]
Trvalé bydliště: [REDAKCE]

**ZÁDOST O POSKYTNUTÍ JEDNORÁZOVÉ PENEŽNÍ ČÁSTKY OSOBE
STERILIZOVANÉ V ROZPORU S PRÁVEM**

Datum a místo sterilizace: [REDAKCE] 1989 v [REDAKCE]

Popis skutečností, za jakých byla sterilizace provedena:

Po porodu svého druhého dítěte mi sociální pracovnice oznámila, že pokud se nenechám sterilizovat, tak mi umístí děti do dětského domova. Strašně mě to vylekalo, velice jsem se bála, že o své děti přijdu a můj tehdejší psychický stav nedokážu ani slovy popsat. Byla jsem bezradná a tak jsem souhlasila, protože jsem si ani nedokázala představit, že bych o své děti přišla. Svého tehdejšího rozhodnutí až do dnešního dne lituji, protože tenkrát jsem byla ještě velice mladá a mohla jsem mít ještě další děti.

Právní argumentace:

Hlavním důkazním prostředkem je zdravotnická dokumentace žadatelky a její příběh ze kterého vyplývá flagrantní porušení práva na tělesnou a duševní integritu a základních lidských práv, a to i podle právní úpravy účinné v roce 1989, kdy byla tato protiprávní sterilizace realizována.

Podle zákona č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů existoval soubor podmínek, za kterých mohla být sterilizace provedena. Sterilizace musela být podle § 27 prováděna na žádost dotčené osoby, případně s jejím svobodným souhlasem a musely být splněny navazující podmínky, které stanovilo Ministerstvo zdravotnictví ve své směrnici č. LP-252.3-19.11.71 (dále jen "sterilizační směrnice").

Zákonné podmínky shrnul i Veřejný ochránce práv: „*Při posuzování legality sterilizací vykonávaných na zdravých pohlavních orgánech je třeba mít před očima vždy následující triádu náležitostí: 1. Žádost nebo souhlas osoby, která má zákrok podstoupit. Žádost (souhlas) musí být výsledkem projevu svobodné, vážné a omylu prosté vůle takové osoby zákrok vedoucí k odstranění plodnosti podstoupit. 2. Souhlas sterilizační komise s provedením sterilizace, který se opírá o objektivní existenci lékařské indikace podle přílohy sterilizační směrnice. 3. Souhlas osoby, která má zákrok podstoupit, s provedením zákroku, s tím, že její souhlas vychází z úplné a přesné informace o povaze a následcích sterilizace.*“¹

V mém případě se jednalo o sterilizaci na zdravých pohlavních orgánech. V takovém případě sterilizační směrnice v § 2 písm. b) stanovila, že sterilizace může být provedena, pokud by těhotenství způsobilo ohrožení života ženy, nebo trvalé poškození jejího zdraví, nebo podle písm. c) pokud by její choroba ohrožovala život a zdraví jejích dětí. Podle § 5 písm. b) musí být v případě sterilizace z důvodu uvedeného v § 2 písm. b) nebo c) udělen souhlas sterilizační komise. A podle § 11 sterilizační směrnice je potřeba podat žádost a po kladném rozhodnutí sterilizační komise musí pacientka písemně stvrdit, že byla poučena o následcích.

Tento postup však v mém případě nebyl splněn. Jak vyplývá ze zdravotnické dokumentace, žádnou nemocí, v jejímž důsledku by těhotenství nebo porod ohrozil můj život, nebo mi způsobil újmu na zdraví, jsem netrpěla, naopak se v chorobopisu uvádí, že jsem byla zdravá a nikdy jsem se s ničím vážným ani neléčila. Diagnózy, které mohly být indikacemi ke sterilizaci, byly vymezeny v příloze sterilizační směrnice. Z přiložené zdravotnické dokumentace vyplývá, že před výkonem mi byla odebrána i podrobná anamnéza, žádný z takových důvodů ale nebyl zjištěn. Sterilizační komise však ve svém odůvodnění rozhodnutí o povolení sterilizace chybně uvádí, že jsem splňovala indikaci podle čl. XIV odst. 3 přílohy sterilizační směrnice. Ten však stanoví, že je indikace splněna, pokud má žena 4 děti do 35. roku věku. Já jsem však měla pouze 33 let a 2 děti. Nadto je jako druhý důvod uvedeno “ROMO”, přičemž etnicita v žádném případě nemohla být sterilizačním důvodem. Tudíž byla sterilizace provedena bez udání zákonem požadovaných důvodů a souhlas sterilizační komise nemohl být platně udělen, neboť sterilizační komise nebyla oprávněna o udělení souhlasu se sterilizací rozhodovat na základě volného uvážení. Musela se toliko přidržet stanovených indikací a platně mohla rozhodnout pouze v souladu se sterilizační směrnicí. Pro doplnění dodávám, že rozhodnutí postrádá datum a předem předpokládá, že můj zdravotní stav nevyklučuje chirurgický zákrok, aniž by komise měla tento názor jakkoli

¹ Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě Sp. zn.: 3099/2004/VOP/PM a násl.

podložený, což lze vyčíst z věty: *“Sterilizaci lze povolit, protože celkovým interním vyšetřením MUDr. obv. lék. předoperačně nebyl zjištěn chorobný stav, který nepřipouští chirurgický zákrok.”* Vzhledem k tomu, že sterilizační komise neznala v době rozhodnutí jméno vyšetřujícího lékaře, lze předpokládat, že se s lékařskou zprávou neseznámila, protože vyšetření buďto ještě neproběhlo nebo jí jeho výsledky nebyly známé.

Podepsala jsem sice žádost o sterilizaci i souhlas před samotným zákrokem, ty ale nesplnily náležitosti informovaného souhlasu, který musí být svobodný a informovaný. Souhlas jsem udělila pouze na základě znalosti, že se zákrok, který jsem měla podstoupit jmenuje sterilizace, ale nebyly mi poskytnuty potřebné informace o povaze tohoto zákroku i o možných následcích. Tedy, co přesně sterilizace obnáší, že se jedná o nereparabilní zákrok, jaké jsou možné alternativy a jestli se sterilizací za vymezených podmínek souhlasím, což je podle rozhodnutí ESLP ve věci V. C. proti Slovensku nutné. Stejně tak důvodová zpráva k zákonu o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem² uvádí, že informovaný souhlas zahrnuje poučení o účelu, povaze, důsledcích a rizicích zákroku. Je v nejvyšším zájmu jak pacienta, tak lékaře, aby byl pacient důkladně poučen se všemi složkami, které toto poučení obnáší, jelikož dochází k intenzivnímu porušení tělesné integrity pacienta v podobě trvalého zbavení plodnosti. Podle § 35 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb. musí být projev vůle učiněn jednoznačně, aby nebylo pochyb o tom, co chtěla daná osoba (v tomto případě pacient, tedy já) projevit. Pokud by totiž byly podané informace v podstatné míře nepravdivé nebo neúplné, pacient by uděloval souhlas v právně relevantním omylu, který je schopen přivodit neplatnost právního úkonu, tedy neplatnost souhlasu se zákrokem podle § 49a zákona č. 40/1964 Sb. Skutečné udělení informovaného souhlasu musí být tedy postaveno najisto.

Povaha zákroku mi nebyla vysvětlena sociální pracovníci, nemocničním personálem a není popsána ani v souhlasu, který jsem podepsala před samotnou operací. Ten pouze obecně uvádí, že souhlasím s operací. Dále je zcela zřejmé, že mi byl dán k podpisu prázdný papír, jelikož se podpis nachází ve spodní části dokumentu, což odpovídá praxi popsané Veřejným ochráncem práv i řadou odborných publikací, kdy docházelo k podpisu prázdných dokumentů, do nichž byly poté informace doplněny. Toto tvrzení potvrzuje i skutečnost, že je tento podepsaný souhlas nejen na prázdném papíře, ale zároveň je okopírován na Operační vložku chirurgickou do záznamu o zdraví a nemoci, ve které je popsán proces operace.

² Důvodová zpráva k zákonu č. 297/2021, o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem.

Dále dle § 37 odst. 1 a § 49 zákona č. 40/1964 Sb. musí právní úkon plně korespondovat s vnitřní vůlí a přesvědčením pacienta a nesmí být tedy učiněn v tísní, pod nátlakem či donucením způsobeným jakýmkoli okolnostmi, jinak je opět neplatný. V mém případě však došlo k nátlaku ze strany sociální pracovníce, která mi vyhrožovala, že v případě, že se zákrokem nebudu souhlasit, mi odebere mé děti a umístí je do dětského domova. V důsledku této hrozby jsem se rozhodla, že sterilizaci podstoupím.

To, že jsem žádost o sterilizaci nepodívala sama a dobrovolně, je patrné i z toho, že se nachází na předtištěném formuláři, který jsem pouze podepsala. Nadto je v žádosti stejně jako v rozhodnutí přímo uvedeno, že důvodem provedení sterilizace bylo "ROMO". Etnicita (jak již bylo řečeno) však v žádném případě nebyla právem aprobovaným důvodem ke sterilizaci.

Nesplnění všech výše uvedených podmínek stanovených tehdejšími právními předpisy zakládá protiprávnost na mně provedené sterilizaci, která proběhla pravděpodobně v souladu s tehdejší tzv. politikou kontroly romské porodnosti v rozporu s tehdy platnými a účinnými právními předpisy, jak popsal Veřejný ochránce práv ve zmiňovaném stanovisku. V drtivé většině případů se jednalo o jednání nezachycené v dokumentaci, vedené "mimo protokol", jako je přemlouvání, přesvědčování či předkládání zavádějících informací. Souhlasy se sterilizací, které byly podepisovány, nebyly informované.

ESLP vyslovil, že za situace, kdy jsou statistické disproporce natolik velké a domněnku diskriminace se nepodařilo vyvrátit, pokud jde o obecné fungování systému, není třeba zkoumat individuální okolnosti případu každé osoby, která byla takovému zacházení vystavena (D.H. a další proti České republice /Velký senát/, § 209). Notoricky známé vzorce jednání zdravotnických zařízení a státní moci, jejímž cílem bylo programově omezit porodnost v romském etniku, zakládá silnou domněnku diskriminace *prima facie*, kterou je možné vyvrátit pouze důkazem, že s žadatelkou, která je příslušnicí romského etnika, bylo zacházeno příznivěji, než jak bylo dokumentováno ve většině případů.

Z výše uvedeného je zcela zřejmé, že nebyly splněny zákonné předpoklady pro provedení sterilizace v souladu s tehdejšími právními předpisy. Sterilizace, která mi byla nedobrovolně provedena proto byla protiprávní a vznikl mi nárok na odškodnění dle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a změně některých souvisejících zákonů.

Označení důkazních prostředků:

- zdravotnická dokumentace

Číslo bankovního účtu: XXXXXXXXXXXX

Přílohy:

Příloha č. 1 - Plná moc

Příloha č. 2 - Zdravotnická dokumentace